

Rusfag nr. 1–2012

Av: Anne Schanche Selbekk og Silje Lill Rimstad,
KoRus -Stavanger

Forskning viser at norske studenter drikker mer alkohol enn tidligere. En periode i studenttilværelsen har fått nye negativ presseomtale, det er den såkalte «Fadderuken». I denne artikkelen presenteres resultater av et forskningsprosjekt i Stavanger der fenomenet ble belyst i lys av den negative medieomtalen.

Studenter, fadderuke og alkoholens betydning

Studenter og deres bruk av alkohol har vært gjenstand for en rekke undersøkelser, og der resultatene viser at studentene som gruppe drikker mer enn det som er helsemessig forsvarlig på sikt. Tall fra SIRUS viser at 96 % av studentene drikker alkohol (Tefre 2007). Undersøkelser viser videre at studentene har økt sitt alkoholforbruk de siste 10 årene (Ibid). Kvinnelige studenter ved Universitetet i Oslo har økt sitt alkoholforbruk med 28 % de siste 10 årene, mens de mannlige studentene har økt sitt forbruk med 23 % (Ibid). En helt bestemt periode i studenttilværelse har ofte fått mye negativ omtale i pressen. Dette gjelder semesterstartuken eller "Fadderuken". Fadderuken har et amerikansk-europeisk opphav, og er blitt en tradisjon ved de fleste norske universitet/høgskoler. Hensikten med Fad-

deruken er å hjelpe de nye studentene til å bli kjent med studiestedet og bli kjent med sine medstudenter. I løpet av en uke tilbys nye og gamle studenter å delta på arrangement på og utenfor campus, som en inngang til studentlivet. Selv om arrangementet fadderuke tilsynelatende har gode intensjoner, har arrangementet blitt beskyldt for kun å handle om alkohol. "Fadderfylla har tatt overhånd" var overskriften i Stavanger studentenes egen avis SMIS den 06.09.2010. Media bruker gjerne Fadderuken som et godt eksempel på studentenes høye forbruk av alkohol.

I denne artikkelen vil vi formidle noen resultater fra et forskningsprosjekt, der vi studerte fenomenet fadderuken i lys av denne omtalen (Rimstad, Selbekk og

Robertson 2011). Målet med studien var å se nærmere på hvilken rolle alkoholen har i tilknytning til fadder arrangementet med utgangspunkt i følgende problemstillinger: Hvilken betydning har bruk av alkohol for fadderukens målsetning om at studentene skal bli kjent med hverandre? Fungerer alkoholen i denne sammenheng inkluderende eller ekskluderende? Og til slutt: representerer bruken av alkohol under arrangementet en unntakstilstand, eller speiler den studentenes drikkemønster resten av året?

Feltarbeid som metode

For å svare på problemstillingene, har vi brukt feltarbeid som metode. Målsetningen med feltarbeidet var å være tilstede på så mange arrangementer ved Fadderuken 2010 som mulig, i løpet av den uka Fadderarrangementet fant sted. Det vil si at vi var deltakende observatører under arrangementet. Festivalområdet er lagt til utkanten av universitetscampus, og består i hovedsak av to store telt. Det ene teltet kalles Lille Folken og serverer alkohol, mens det andre teltet, Fadderlandsbyen, består av en rekke stands der ulike studentorganisasjoner presenterer seg selv. Aktiviteter i tilknytning til fadderuken gjennomføres også andre steder, som i sentrum av byen og andre steder på campus.

Gjennom vår tilstedeværelse i området der Fadderarrangementene fant sted gjennomførte vi en rekke feltsamtaler. Vi la vekt på å få kontakt med ulike typer av deltakere. Begrensningen her er at vi i liten grad har snakket med studenter som ikke har deltatt på arrangementet, selv om vi også traff noen av de når vi tok turen opp fra "Fadderområdet" til andre steder av universitetsområdet. Vi inter-

vjuet arrangører, Fadderbarn, faddere, tilretteleggere, deltakere, internasjonale studenter, personer i ulike lag og foreninger, vakter, og ansatte ved universitetets helsetjeneste.

Fadderukens betydning

Studentene mener at fadderuken er bra fordi da snakker alle med alle, og man har mulighet til å bli kjent med nye folk. De beskriver opplevelsen av åpne fellesskap og enhet på tvers av studieretninger og allerede etablerte relasjoner. De mener uken er viktig fordi den skaper varige relasjoner. Nye studenter er nervøse før studieoppstart, og beskriver fadderuken som et sted der de får nye bekjentskaper. Slik sett fremstår fadderarrangementet som en viktig anledning for nye studenter å bli kjent med sitt studiested og med sine medstudenter. Selv om ikke alle studentene deltar, og noen bare deltar i begrenset grad, er det vår vurdering at dette totalt sett er en betydningsfull og viktig marking av et nytt studieår for mange studenter. Fadderuken gir en opplevelse av å tilhøre et studiested, en identitet som student, og gir en mulighet til å markere Stavanger som en studentby. Fadderuken fungerer slik vi har observert det, godt i forhold til sin målsetning om at studenter skal bli kjent.

Alkoholens funksjon

Hvilken rolle spiller så alkoholen i dette? Fadderuken har karakteristiske trekk som gjør at den kan analyseres som et ritual. Et overgangsritual markerer overgangen fra en identitet til en annen (fra skoleelev til student). I ritualet bringes studentene inn i en liminal fase, der en oppløsning av de strukturene, statuser og roller som normalt preger våre relasjoner finner sted (Turner 1995). Under pub-crawlen i

Stavanger sentrum onsdag kveld uttrykker en deltaker opplevelsen av å være i en slik fase:

"Det er så deilig – all individualitet forsvinner og alle blir en del av et større fellesskap".

Deltakerne inngår i et stort fellesskap preget av likhet og samhold. Dette sitatet er en beskrivelse av en "mutual ecstatic experience" som strekker seg utover den individuelle erfaringen. Det finnes også andre eksempler fra fadderuken på opp-

I tilknytning til ritualet, og spesielt i den liminale fasen, inngår alkohol som en viktig ingrediens

løsninger av de strukturene og roller som normalt gjør seg gjeldende. Et eksempel er hentet fra Fadderlandsbyen. Som nevnt var det satt opp flere griller her der grillmat ble tilberedt. En av dagene sto det to personer og stekte en hel gris, en av disse var muslim og den andre var vegetarianer. Både muslimen og vegetarianer går her utenom sine vanlige roller og tilbereder mat for fellesskapet som ingen av dem selv, av ulike grunner, spiser. Den kan tolkes inn i en liminal fase der man utfører handlinger i fellesskapets navn som man aldri ville drømt om å gjøre i en annen setting. Et annet eksempel er rektor ved Universitet som den uken står i Fadderlandsbyen og steker vafler for sine studenter, og som i løpet av uka også deltar i trillebårløp sammen med noen kolleger. Hun trer da på et vis ut av sin rolle som leder, og deltar på linje med studentene.

I tilknytning til ritualet, og spesielt i den liminale fasen, inngår alkohol som en viktig ingrediens. Et eksempel er at alle

nye studenter kan kjøpe gule fadder t-skjorter. Det er mulig å trekke paralleller fra bruken av russedrakt under russeferien, til bruken av fadder t-skjorter under fadderuken. Sande hevder at bruk av russeuniform er visuelle symboler som kan fortolkes som handlinger som fjerner den tidligere faste sosiale identiteten og gir mulighet til å skape ny identitet (Sande 2001:7). Disse t-skjortene gjør at man får billigere øl i Lille Folken og ved utvalgte utesteder nede i byen. Gjennom å ikle seg disse t-skjortene blir studentene like hverandre, og de markerer sin deltakelse i ritualet. En student uttaler det følgende om forholdet mellom alkohol og Fadderuke:

"Det er vanskelig å se for seg Fadderuke uten alkohol. Øl hjelper på sosialiseringen, skaper fellesskap. Bruken av alkohol under Fadderuken er som den skal være. Men det er kanskje litt kjipt for dem som ikke drikker?"

Flere av de internasjonale studentene fremhever også alkoholens betydning for å komme i kontakt med norske studenter. To internasjonale studenter sier:

"Vi får en fin mulighet til å bli kjent med hvordan nordmenn fester under Fadderuken. Det er litt sprøtt. De norske studentene er vanligvis "hard to get". De er innestuttet, og kommer ikke bort for å snakke med deg. De er kjedelige i hverdagen, men når de fester gjør de sitt beste for å bli kjent med andre".

Flere av både norske og internasjonale studenter fortalte at det var lettere for

dem å ta kontakt med nye bekjenskaper over en øl i "Lille Folken", fordi alkoholen hjalp dem med å bli litt modigere. Det å holde rundt en halvliter med øl ble av flere studenter beskrevet som "nok" for at man lettere tok kontakt med andre studenter. Studentene fortalte at man ikke trengte å være beruset, før alkoholen opplevdes som en relasjonsbygger.

Drikkeatferd under fadderuken

Den karakteristiske drikkestilen under Fadderuken er, slik vi har observert det, en type "privat", fellesskapsbyggende drikkestil som kan beskrives som "heroic drinking". Demant og Törrönen beskriver drikkestilen på følgende måte: "From ordinary and discrete individual experience to a mutual ecstatic experience". De knytter begrepet heroic drinking til den liminale fase med referanse til antropologen Victor Turner:

"When drinking heroically, adolescents are transferred to a liminal state in which they free themselves to strengthen their mutual ties of friendship emotionally as communitas – by touching each other bodily functions" (Demant og Törrönen 2011:4).

En slik drikkestil/drikkesituasjon kan også inneholde karnevalistiske elementer der man beveger seg vekk fra dagliglivets trivialiteter (Ibid).

Studentene sitter sammen ved langbord og drikker øl. Gjennomgående roping av "skååålll" som runger fra bord til bord, bidrar til dette fellesskapet. Denne ropingen representerer ikke nødvendigvis "fylleatferd", men er slik vi ser det, et kulturelt uttrykk for identitet, samhold og tilhørighet. Drikkeatferden forutset-

ter allikevel en aksept for at det er greit å drikke seg full i tilknytning til begivenheten. En student beskriver dette på følgende måte:

"Det er greit å bli full under fadderuken og folk blir fulle. Kanskje ikke kl. 15 på dagen, men senere. Noen studenter viser fjortisfyll, men det er ok å bli dritings, det er jo tross alt Fadderuke. De fleste kommer imidlertid her for å bli kjent med nye, ha en fin fest."

Samtidig fremhever studentene at fadderuken er mer enn drikking og viser til konserter, helikopterturer, "stand-up" og Fadderlandsbyen. Fadderuken 2010 fremstår ellers som finslig i forhold til bråk, vold og uheldige episoder, både ut fra det de involverte beskriver, og ut fra våre egne observasjoner.

Bruken av alkohol- inkluderende eller ekskluderende?

I hvilken grad virker så bruken av alkohol inkluderende eller ekskluderende? Også studenter som ikke selv drikker alkohol fremhever de fellesskapsbyggende elementene i det å kunne drikke alkohol. De stiller spørsmålsteget ved hva fadderuken hadde vært uten alkohol, selv om de for sin egen del hadde foretrukket en alkoholfri fadderuke. Det kan virke som om bruk av alkohol på den ene siden er med på å åpne opp det rituelle, fellesskapskonstituerende rommet, for alle, ikke bare for de som drikker tett. Og at det er mulig å drikke mer eller mindre, eller ingenting, innenfor disse rammene. En student med muslimsk bakgrunn sier følgende.

"For min del ville det fungert perfekt uten alkohol. Men folk har den tanken at de

slipper seg litt mer løs når de kan kose seg med en pils, når det er alkohol med i bilde.”

På den andre siden er det grunn til å anta at bruk av alkohol i en viss forstand er med på å definere tilskuere og deltakere i ritualet. Noen studenter melder om at de opplever et mildt drikkepress. En student uttalte følgende som illustrerer noe av dette:

”Det er ikke så viktig for meg å drikke mye, men jeg ønsker å delta på fadderuken.”

Det er interessant at denne studenten setter det å drikke i sammenheng med det å delta på fadderuken. Han er per definisjon en deltaker når han drikker. Dette kan tolkes i retning av at alkoholen er med på å definere deltakere og tilskuere, og at det er vanskelig å være deltaker uten å drikke. Et annet poeng inn i dette er muligheten til å velge bort, muligheten til ikke å delta. I 2010 ble Fadderområdet for første gang lagt i utkanten av campus, i stedet for midt på universitetsområdet. En av studentene uttrykker hvordan det i dette innebærer et reelt valg om man vil være en del av drikkefellesskapet:

”Det er vanskeligere å gå dit, du må ta et valg om å gå ned på ølteltet. Det er det jeg tenker. Folk kan reise hjem i stedet for å gå ned til ølteltet. Før måtte du bare forbi ølteltet når du skulle et sted.”

Noen studenter forteller at bruken av alkohol under Fadderuken gjør det vanskelig for dem å delta på arrangementet.

Noen studenter forteller at bruken av alkohol under Fadderuken gjør det vanskelig for dem å delta på arrangementet

De opplever å bli stående utenfor viktige sosiale arenaer og at de dermed mister muligheter til å skape relasjoner med medstudenter. Pastor i en studentorganisasjon for internasjonale studenter ved UiS uttrykker seg på denne måten:

”Våre studenter drikker ikke alkohol og det kan være litt vanskelig i forhold til når de skal bli venner med norske studenter.”

Det er sannsynlig at bruken av alkohol kan hindre en del avholdende studenter å stille opp på arrangementet og dermed blir avskåret fra viktige arenaer for nettverksbygging.

Likevel møtte vi flere studenter som på tross av eget avhold fra alkohol, fant glede ved andre sider av arrangementet og dermed deltok under Fadderuken.

Samtidig uttrykker studentene at det innenfor begivenheten finnes valgmuligheter. Det store fellesskapet samles på langbord inne i Lille Folken, men det finnes også andre muligheter for fellesskap. En student med muslimsk bakgrunn sier det på denne måten:

”Det er ikke bare folk som drikker her, men masse annet som skjer også.”

Ulike studentorganisasjoner har sine egne arrangementer innenfor det store fellesarrangementet. Dette gir muligheter for å være tilstede på fadderuken på ulike måter til ulike tider, det gir også handlingsmuligheter i forhold til inntak av alkohol (hvor mye og hvor ofte), og hvilket symbolsk uttrykk man ønsker å gi av det å være student. De ulike organi-

sasjonene får vist seg gjennom fellesskapet i Fadderlandsbyen, der ulike stands representerer ulike studenter med ulike interesser og ulike agendaer, og er i så måte en fin illustrasjon av bredden i studentmassen. Det at alle studentorganisasjonene også har ansvar for å stå vakt på festivalområdet gir en type bred tilhørighet til arrangementet og skaper et fellesskap.

Fadderuken som unntakstilstand

Under fadderuken konsumeres det store mengder alkohol. Noe av det interessante i denne sammenheng, er spørsmålet om mengden alkohol som konsumeres under arrangementet representerer en unntakstilstand eller om det speiler studentenes drikkemønster generelt. Studentene uttrykker gjennom intervjuer at dette er den mest intense festuken i løpet av året, og at de tar seg større friheter under dette arrangementet enn ellers:

"Vi tar oss større friheter med øl denne uken, men vil skjerpe oss resten av semesteret. Undervisningen har jo ikke begynt enda..."

"Fadderuken er en spesiell uke og det er den mest intensive festuken for meg i løpet av året."

Den rituelle konteksten som fadderuken kan forstås innenfor, forsterker dette. Dette gir oss samlet sett ett inntrykk av at fadderuken nettopp representerer en unntakstilstand.

Det kan også være at det vi observerer ved Fadderuken i 2010 er en del av en lengre prosess der vi ser en økende bevissthet om og et fokus på en bærekraftig alkoholkultur

Fokus på en bærekraftig alkoholkultur

Media fremstiller fadderuken som en eneste stor fyllefest. En slik beskrivelse gir ikke mening i lys av våre observasjoner; til det er mangfoldet og bredden i arrangementet for stor, og grad av utagering for begrenset. Mer grunnleggende enn festing og fadderfyll, er slik vi oppfatter det engasjement og fellesskap. Som igjen er verdier som ikke så lett lar seg kombinere med destruktiv drikking, selv om alkoholen fungerer som et sosialt lim.

Det kan også være at det vi observerer ved

Fadderuken i 2010 er en del av en lengre prosess der vi ser en økende bevissthet om og et fokus på en bærekraftig alkoholkultur. Ved Universitetet i Stavanger viser blant annet intervjuene med studenter i forrige nummer av Rusfag (2/2011) denne prosessen. Under planleggningen av Fadderuken i 2011 la arrangørene i enda større grad enn tidligere vekt på fellesskapsbyggende aktiviteter og et bredt studentengasjement. Dette innebærer større valgmulighetene for studenter med ulik praksis i forhold til drikking av alkohol, og åpner opp flere rom i ritualet.

Om forfatteren:

Om forfatteren:

Anne Schanche Selbekk er rådgiver / sosiolog ved KoRus-Stavanger, Rogaland A-Senter. Hun jobber med forskningsprosjekter innenfor temaområdene barn, familier og behandlingsevaluering-

Referanser

Demant, Jacob & Törrönen, Jukka. Changing drinking styles in Denmark and Finland. Fragmentation of male and female drinking among young adults. Substance Use and Misuse 2011

Tefre, Ellen M, Arvid Amundsen, Sturla Nordlund, og Karl Erik Lund. Bruk av alkohol, tobakk, narkotika og pengespill blant studenter ved Universitetet i Oslo. SIRUS-rapport 2007

Turner, Victor (1995): The Ritual Process, Structure and Anti- Structure. Aldine de gruyter, New Yourk, 1995 (1969)

Rimstad, Silje Lill, Selbekk, Anne og Robertson Inger Eide (2011): Fadderuken og alkohol – unntakstilstand eller etablering av nye alkoholvaner? Rapport 2/2011 Korus Vest Stavanger

Rusfag 2/2011: Rus og folkehelse

Sande, Allan (2001): Rus og russekultur som overgangsritual i livet. Religion og livssyn 2/2001

